

Володимир Процишин

аспірант 1-го курсу

ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» кафедри фінансів,

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Науковий керівник: д.е.н., професор Марина Слатвінська

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

З початком повномасштабного вторгнення в Україну та введенням воєнного стану на всій території України минулий рік був насичений безліччю важливих подій, які торкнулися енергетики з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та спричинили негативний вплив на її функціонування. Ключовою проблемою для виробників ВДЕ стало прийняття та впровадження у 2022 році ряду наказів, регуляторних актів, постанов Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), які значною мірою вплинули на цю галузь.

Зокрема виробникам ВДЕ було обмежено виплати за вироблену електроенергію, внаслідок чого у ДП «Гарантований покупець» перед виробниками ВДЕ накопичились борги. Порядок розрахунків регулюється наказом Міністерства енергетики України №206 від 15.06.2022 р. «Про розрахунки з виробниками за «зеленим» тарифом», яким встановлено, що за результатами продажу електроенергії «Гарантованим покупцем» розподіл коштів здійснюється відповідно до таких показників: 18% від середньозваженого розміру «зеленого» тарифу за 2021 рік – для виробників, що здійснюють виробництво електроенергії з енергії сонця та вітру, 35% – для малих гідроелектростанцій, 40% – для виробників електроенергії з біогазу та 75% – для виробників електроенергії з біомаси. У випадку наявності залишку грошових коштів, вони розподіляються та спрямовуються виробникам пропорційно розміру нарахувань для відповідного виробника.

Таким чином за минулий рік у ДП «Гарантований покупець», попри досить великі ціни на електроенергію на ринку «на добу наперед» (РДН), виникла заборгованість перед виробниками ВДЕ у розмірі не менше 46,7%. [6]. Водночас ціна електроенергії на РДН у 2022 році зросла майже на 50%. Середня ціна €/е (індекс ціни BASE) на ринку «на добу наперед» (РДН) за підсумками 2022 року в Об'єднаній енергосистемі України збільшилась на 868,82 грн, або на 48,2%, - до 2 671,15 грн/МВ-год. [10].

У відповідності до інформації, що була опублікована ДП «Гарантований покупець» станом на 20.04.2023 року, Борг НЕК «Укренерго» за Послугу 2021-2023 років складає 16,0 млрд грн [7].

Також Постановою НКРЕКП, регулятор ринку збільшив терміни проведення розрахунків за придбану електричну енергію виробникам ВДЕ з 45 до 60 днів, що ніяким чином не вирішило проблему з виплатами, а навпаки

відклало виплати на майбутні періоди. Це спричинило ще більше зростання боргу.

Окрім цього, за другий та третій квартали 2022 року НКРЕКП не здійснювалось корегування розміру «зеленого» тарифу відповідно до фактичних змін курсу євро, хоча ця норма є необхідною і прямо передбачена Законом. Відтак такими діями регулятора виробники ВДЕ недоотримають кошти, які мали б бути нараховані та виплачені згідно умов договору укладених з ДП «Гарантований покупець».

З огляду на зазначене в діях Державного регулятора вбачається недотримання чинного законодавства України, що спричиняє негативний вплив на галузь «зеленої» енергетики.

Слід зазначити, що відсутність корегування тарифу значною мірою вплинула на виробників ВДВ, оскільки вони отримали велике кредитне навантаження, тому, що здебільшого кредити для будівництва вітроелектростанцій та сонячних електростанцій бралися у валюті і повертати кредитні зобов'язання змушені відповідно до діючого на момент сплати курсу. В таких умовах може початися хвиля банкрутств підприємств відновлюваної енергетики.

Наступною прийнятою постановою НКРЕКП від 30 вересня 2022 р. №1235 «Про встановлення «зелених» тарифів на електроенергію та надбавки до «зелених» тарифів за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва для суб'єктів господарювання», так і не врегулювалося питання курсової корекції тарифу за другий та третій квартали 2022 року. Тому питання дотримання законодавства у рішеннях регулятора залишається актуальним.

Враховуючи вищенаведене, ситуація з виплатами, враховуючи їх низький рівень, є доволі критичною, і впливає на подальшу підтримку збоку партнерів до відновлення та відбудови всього енергетичного комплексу України.

Через окупацію та руйнування Україна втрачає потужності об'єктів традиційної генерації, відтак необхідно стимулювати розвиток «зеленої» енергетики, тому українські сонячні та вітрові електростанції, а також усі відновлювані джерела електроенергії, мають стати запорукою енергетичної безпеки та енергонезалежності України, що вкрай актуально в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії: Закон України від 01.07.2019 р. № 514-VIII: станом на 01.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-19?find=1&text=%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81#Text> (дата звернення: 22.04.2023).
2. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 01.01.2023 р. № 555-IV: станом на 19.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення: 22.04.2023).

3. Про розрахунки з виробниками за «зеленим» тарифом: Наказ Міністерства енергетики України від 15.06.2022 р. № 206: станом на 15.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0692-22#Text> (дата звернення: 22.04.2023).
4. Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності, споживачів електричної енергії, у тому числі енергетичних кооперативів, та приватних домогосподарств, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії: Постанова НКРЕКП від 30.08.2019 р. № 1817: станом на 04.02.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1817874-19#Text> (дата звернення: 22.04.2023).
5. Про особливості визначення обсягу та проведення розрахунків за вироблену електричну енергію генеруючими установками приватних домогосподарств під час дії в Україні воєнного стану: Постанова НКРЕКП від 26.04.2022 р. № 396: станом на 26.04.2022 р. URL: <https://www.nerc.gov.ua/acts/pro-osoblivosti-viznachennya-obsyagu-ta-provedennya-rozrahunkiv-za-viroblenu-elektrichnu-energiyu-generuyuchimi-ustanovkami-privatnih-domogospodarstv-pid-chas-diyi-v-ukrayini-voyennogo-stanu> (дата звернення: 22.04.2023).
6. Актуальна інформація щодо розрахунків з виробниками електроенергії. ДП «Гарантований покупець». URL: https://www.gpee.com.ua/news_item/342 (дата звернення: 22.04.2023).
7. Відсоток виплат виробникам за «зеленим» тарифом за перші 10 днів квітня складає близько 80%. ДП «Гарантований покупець». URL: https://www.gpee.com.ua/news_item/1183 (дата звернення: 22.04.2023).
8. Криза зеленої генерації, або Скупий платить більше. Чому низькі тарифи на передачу електроенергії можуть призвести до втрати «зеленої» енергетики? *Економічна правда.* URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/6/696736/> (дата звернення: 22.04.2023).
9. НКРЕКП встановила «зелені» тарифи для приватних домогосподарств. *Українська асоціація відновлюваної енергетики.* URL: <https://uare.com.ua/novyny/388-nkrekp-vstanovila-zeleni-tarifi-dlya-privatnikh-domogospodarstv.html> (дата звернення: 22.04.2023).
10. Ціна електроенергії на РДН у 2022 році зросла майже на 50%. *Незалежне Інтернет-ЗМІ «Українська енергетика ua-energy.org».* URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/tsina-ee-na-rdn-u-2022-rotsi-zroslo-maizhe-na-50> (дата звернення: 22.04.2023).